

กรรม การเกิดใหม่และสังสารวัฏตามหลักพุทธปรัชญา Regenerative Director and Regenerative Tutor Based on Buddhist Philosophical Principles

บุษราภรณ์ บุญเอียด^{1*} พระเมธีวชิราภิรต² สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร³
Budsaraporn Booneiad^{1*} Phra Metheewachirapirat² Supreecha Chamnanphuttiphon³

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของกรรม การเกิดใหม่ และสังสารวัฏตามหลักพุทธปรัชญา และ 2) เพื่อการวิเคราะห์ถึงผลกระทบ การเกิดใหม่ และสังสารวัฏตามหลักพุทธปรัชญา อ้างอิงจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น พระไตรปิฎกตลอดจนหนังสือจากนักการศาสนาที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนา พบว่า บุคคลที่มีกรรมเป็นของตน การกระทำที่มีเจตนาเป็นตัวกำหนดการกระทำ เมื่อมีเจตนาแสดงการกระทำกรรม ทางกาย วาจา และใจ กระทำกรรม เช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น เป็นไปตามกฎ ปฏิจจสมุปบาท คือ กฎแห่งเหตุและผล เรียกว่า “กฎแห่งกรรม” เมื่อทำกรรมดีย่อมทำได้ดีรับผลดี เมื่อทำกรรมชั่วย่อมทำชั่วได้รับผลชั่ว ประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: กรรม, การเกิดใหม่, สังสารวัฏ, พุทธปรัชญา

Abstract

This academic article aims to 1) study the concepts and theories of karma, rebirth, and samsara according to Buddhist philosophy, and 2) analyze the effects of karma, rebirth, and samsara based on Buddhist principles. According to Buddhist philosophy, rebirth and reincarnation are based on primary and secondary information such as Buddhist scriptures, as well as books of religious figures with Buddhist knowledge. Research has found that individuals with their own karma have intentions that determine behavior, and any behavior is influenced when their intentions manifest in physical, verbal, and spiritual behavior. The law of causality is known as the law of causality. When you do something well, you will get good results. When you do something bad, you will get bad results. Following Buddhist philosophy, one can live happily with others in society.

Keywords: Karmic retribution, Rebirth, Samsarava, Buddhist philosophy

บทนำ

กรรม การเกิดใหม่และสังสารวัฏสืบเนื่องกันมา เชื่อว่ากรรมเมื่อตายแล้วจิตมาเกิดใหม่เป็นคนนั้นคนนี้เกิดแล้วเกิดอีกเปรียบเสมือนคน ๆ เดียวกัน เพียงแต่เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวเท่านั้น หมายความว่า จิตหรือวิญญาณนั้นเมื่อตายแล้วกลับมาเกิดใหม่อีก หลังจากที่เราตายไปแล้ว พระพุทธศาสนากล่าวสอนถึงเรื่องการเกิดใหม่ บางคนก็เข้าใจการเกิดใหม่ว่าเป็นหลักพระพุทธศาสนา เป็นการเข้าใจที่ผิดเกิดความสับสนขึ้นรู้พระพุทธศาสนาไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลแห่งกรรม คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หลังจากการตายแล้วก็ยังได้รับกรรมนั้นการเกิดใหม่เช่นเดียวกัน สังสารวัฏ คือ การเวียนเกิดไม่รู้สิ้นสุด เรียกว่าสังสารวัฏ การเกิดใหม่เพียงครั้งเดียวไม่เรียกว่า สังสารวัฏ การเกิดใหม่ที่วนซ้ำเป็นวงกลมเรื่อยไป เรียกว่า สังสารวัฏ ซึ่งมีการบัญญัติว่า การเกิดเป็น

^{1,2,3} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคตรราช

^{1,2,3} Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

* Corresponding Author E-mail: budsaraporn2379@gmail.com

วงกลมเป็นความทุกข์ การเกิดใหม่ได้เพราะอำนาจผลของกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันจนไม่อาจจะแยกออกจากกันตามหลักพุทธปรัชญา มีความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกผู้ยังมีกิเลส กล่าวคือ ตราบใดที่ยังเป็นปุถุชนคนมีกิเลสหนาก็ย่อมมีโอกาสทำกรรมชั่วบ้าง กรรมดีบ้าง ชีวิตก็จะเวียนว่ายตายเกิดและรับผลแห่งการกระทำของตนในสังสารวัฏ เพราะสังสารวัฏไม่มีที่สิ้นสุดแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก (พุทธทาสภิกขุ, 2540)

กรรม คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ได้แก่ การกระทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม ทางวาจา เรียกว่า วาจกรรม และทางใจ เรียกว่า มโนกรรม ผลของกรรม คือวิบาก แปลว่า ผลกรรมที่เป็นเหตุให้ได้ดี ได้ชั่ว วิบากกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) กุศลวิบาก เป็นวิบากกรรมที่ดี ให้ผลเป็นความสุข 2) อกุศลวิบาก เป็นวิบากกรรมที่ไม่ดี ให้ผลเป็นความทุกข์ อกุศลกรรม (กรรมที่เป็นอกุศล, กรรมชั่ว, การกระทำที่ไม่ดี ไม่ฉลาด ไม่เกิดจากปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต หมายถึง การกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ เป็นบาป กรรมชั่ว ความชั่วร้าย ความเสียหาย ความไม่ถูกต้อง ซึ่งให้ผลเป็นความทุกข์ เป็นสิ่งที่ควรเว้น การกระทำบาป กระทำกรรมชั่ว เรียกว่าทำอกุศลกรรม เรียกย่อว่า ทำอกุศล หรือเรียกว่า ทำบาปอกุศล อกุศลกรรมเกิดมาจากอกุศลมูลอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 อย่างคือ โลภะ โทสะ โมหะ เพราะเมื่อเกิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้วก็ไปเป็นเหตุชักนำใจให้คิดทำอกุศลกรรม (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

การกลับชาติมาเกิดใหม่ บางทีเรียก การเกิดใหม่ หรือ การเวียนว่ายตายเกิด เป็นความเชื่อทางปรัชญาหรือทางศาสนาว่า สภาวะไร้รูปร่างของสิ่งมีชีวิตจะเริ่มชีวิตใหม่ในสภาพหรือรูปร่างอื่นหลังจากถึงแก่ความตายและมีการเปลี่ยนผ่านในทางชีวแล้ว การกลับชาติมาเกิดเป็นความเชื่อหลักในกลุ่มไสยศาสตร์และในศาสนาแบบอินเดีย ซึ่งได้แก่ ศาสนาเชน, ศาสนาพุทธ, ศาสนาซิกข์ และศาสนาฮินดู ถึงแม้บางกลุ่มในศาสนาฮินดูไม่เชื่อเรื่องนี้ แต่ก็เชื่อในชีวิตหลังความตาย (Mark & Roof, 2011)

ดังกล่าวนั้น กรรมจะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว ทั้งนี้ พระอรหันต์ในบันปลายของชีวิตก็จะเข้าถึงพระนิพพาน สันภพชาติไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีก สังสารวัฏตามคติของพุทธปรัชญานั้นยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด ยากที่จะกำหนดได้ มิกิเลสตัณหาเป็นเครื่องชักนำ ข้อนี้เห็นได้จากปฐมโพธิ์วัตถุในเหตุการณ์คราวเมื่อตรัสรู้ พระผู้มีพระภาคทรงเปล่งอุทานด้วยความเบิกบานพระหฤทัย ณ คงไม้โพธิ์พลุกขว่า เราตามหานายช่างผู้สร้างเรือน เมื่อไม่พบจึงท่องเที่ยวไปในสงสารเป็นอนเณกชาติ เพราะการเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์ นายช่างเอ๋ย เราพบท่านแล้ว ท่านจะสร้างเรือนไม่ได้อีก ชี้อะไรทุกสิ่งของท่านเราหักแล้ว ยอดเรือนเราก็ดร้อแล้ว จิตของเราถึงธรรม ปราศจากเครื่องปรุงแต่งแล้ว เราได้บรรลุธรรมเป็นที่สันติตนหาแล้ว (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่ม 15 ข้อ 9) คำสอนเรื่องกรรมและสังสารวัฏ ถือเป็นคำสอนสำคัญในพุทธปรัชญา สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อแรกตรัสรู้ในคืนวันวิสาขบูชาใน พระองค์ทรงบรรลุบุพเพนิวาสานุสสติญาณและจุตูปาตญาณ จึงทรงค้นพบว่า สัตว์ทั้งหลายนั้นล้วนมีกรรมเป็นแดนเกิด และมีกรรมเป็นสิ่งที่สร้างภพชาติ ตราบใดที่ยังไม่ดับอนุสัยกิเลสได้อย่างหมดสิ้น กรรมและสังสารวัฏนั้นก็ยังทำหน้าที่ของมันตลอดในวัฏสงสาร ในครั้งพุทธกาลก็มีผู้ที่เผยแพร่ความเห็นผิด ๆ เช่นนี้ คือ ครุฑทั้ง 6 หนึ่งในนั้นคือ ลัทธินิชิทเกสกะมพล (Ajitakesakambala) ในอรรถกถาสุมังคลาสนีของ พระพุทธโฆษาจารย์ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) กล่าวว่า ลัทธินี้ก่อตั้งโดย ท่านอนิชิทเกสกะมพลเป็นผู้มีชื่อเสียงก่อนพุทธกาลเล็กน้อย คำว่า เกสกะมพล แปลว่า ผู้มีผ้าถุงผ้าห่มที่ทำด้วยผม เป็นผ้าที่หยาบและน่าเกลียด มีแนวความคิดที่รุนแรง คัดค้าน ทุก ลัทธิตั้งทั้งพระพุทธศาสนา ลัทธินี้สอนว่า “...ทุกสิ่งทุกอย่างขาดสูญ ไม่มีคน ไม่มีสัตว์ ไม่มีมารดา ไม่มีบิดา ทำอะไรก็กลัวว่าแต่ทำเท่านั้น การบูชาบวงสรวงก็ไร้ผล การเคารพนับถือผู้ควรเคารพก็ไร้ผล โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี สัตว์ตายแล้วขาดสูญ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด เมื่อตายแล้วก็จบที่ป่าช้า ไม่มีอะไรเกิดอีก บาปบุญคุณ

โทษไม่มี การทำบุญ คือคนโง่ การแสวงหาความสุขจึงเป็นสิ่งที่ควรทำในโลกนี้ ความสุขที่ได้มาจากการปล้น ย่องเบา เฆาะบ้าน ส่องหารชีวิตก็ควรทำ...” ลัทธินี้หนักไปในทางวัตถุนิยมยิ่งกว่าลัทธิใด ๆ เป็นการแสวงหา ความสุขเพียงฝ่ายเดียว เชื่อว่าชาตินี้เกิดมาเพียงชาติเดียวแล้วจบ ผลของกรรมไม่มี ไม่ต้องได้รับผล ตายแล้ว สูญ ดังนั้น แนวคิดลัทธิเช่นนี้ เป็นลักษณะอุจเฉททิฎฐิ ที่เชื่อว่าตายแล้วขาดสูญซึ่ง พระราชวรมณี (ประยูรธ ะยุตโต) (2533) อธิบายว่า คือ ความเห็นว่าขาดสูญ เช่นเห็นว่า คนและสัตว์จุติจากอัฐภาพนี้แล้วขาดสูญ ดังนั้น ความตายแล้วสูญจึงไม่เป็นความเห็นที่ถูกต้องตามทัศนะทางพุทธปรัชญา แต่กลับเป็นความเห็นผิดที่ รุนแรงทีเดียว ซึ่งในอดีตครั้งพุทธกาลก็มีครูทั้งหกที่ เผยแพร่ลัทธิผิด ๆ เช่นนี้อยู่แล้ว

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจจะศึกษาค้นคว้าแนวคิดเรื่องกรรม การเกิดใหม่ และสังสารวัฏตามหลักการทาง พุทธปรัชญา รวมถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ ซึ่งเป็นผลของกรรม คือ วิบาก คือผลกรรมที่เป็นเหตุให้ได้ดี ได้ชั่ว ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) กุศลวิบาก เป็นวิบากกรรมที่ดี ให้ผลเป็นความสุข 2) อกุศลวิบาก เป็นวิบากกรรมที่ไม่ดี ให้ผลเป็นความทุกข์ อกุศลกรรมต่อไป

เนื้อหา

กรรมตามทัศนะพุทธปรัชญา

กรรม ในพุทธปรัชญา หมายถึง การกระทำที่เกิดจากเจตนา แล้วแสดงออกทางกายหรือทางวาจา จะ เป็นการกระทำที่ดีหรือชั่วก็ได้ เป็นเหตุให้เราต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ トラบเท่าที่ยังไม่ “สิ้นกรรม” หรือ “ดับกรรม” ด้วยการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 จนสิ้นกิเลส แต่ความเข้าใจเรื่องกรรมของคนไทย นั้นมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธปรัชญา โดยมองว่า “กรรม” นั้นเป็นผลของ การกระทำที่ไม่ดีของเราในอดีตชาติที่ส่งผลให้ชีวิตในปัจจุบันต้องประสบกับทุกข์เหตุเภทภัยต่าง ๆ ด้วยทัศนะ คติเช่นนี้ทำให้เกิดความคิดที่ว่า “เราเกิดมาเพื่อใช้กรรม” จึงพยายามหาวิธีแก้ผลของกรรมชั่ว เช่น การ ทำบุญ ด้วยการบริจาคทาน การร่วมงานบุญ เข้าวัดถือศีล ปฏิบัติธรรม บูชาเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ สวดมนต์ คาถา แล้ว อุทิศให้แก่เจ้ากรรมนายเวร เป็นต้น (กรฤทธ์ ปัญจสุนทร, 2561)

แม่ชีจำเรียง กำเนิดโพน (2560) ได้กล่าวว่า หลักคำสอนในเรื่องกรรม การเกิดใหม่และสังสารวัฏ เป็น หลักคำสอนในพุทธปรัชญาที่มีความสำคัญมาก จัดเป็นวิชาการศึกษาหาความรู้ตามคำสอนในทาง พระพุทธศาสนา เพราะเป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ และคติความเป็นไปของชีวิตในภพ ภูมิต่าง ๆ และในภพชาติของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายต้องเกิดเวียนว่ายตายเกิดเป็นไปตามเจตนากรรมที่ได้ทำ ไว้ ในการดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบัน โดยที่คนในสังคมเข้าใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เรื่องของกฎ แห่งกรรม ซึ่งคำสอนไม่ให้กระทำในสิ่งที่เบียดเบียนกัน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และชีวิตทรัพย์สินของมนุษย์ที่อยู่ ร่วมกันในสังคมทุกระดับชั้น การบริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาจะเน้นการอบรมจิตสำนึกและการ ประพฤติปฏิบัติของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมให้มีความเอื้อเฟื้อมีเมตตาต่อกัน

สุนทร ฌ รังสี (2543) กล่าวว่า พุทธปรัชญามีทัศนะในเรื่องกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ว่าเป็นสิ่ง ที่ก่อให้เกิดผลเนื่องจากการกระทำจึงมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยตรง คุณภาพชีวิตของมนุษย์ จะดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเอง ด้วยเหตุที่ว่าพุทธปรัชญาเป็นกรรมวาทีและกิริยาว่าที หลักคำ สอนเรื่องกรรม จึงเป็นหลักคำสอนที่สำคัญที่สุดหลักหนึ่งซึ่งเกี่ยวโยงกับคำสอนเรื่องอื่น ๆ อย่างใกล้ชิด การศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคำสอนเรื่องนี้อย่างถูกต้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประสงค์จะ ศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธปรัชญาทั้งในระดับกว้างและลึก

ความหมายของกรรม

กล่าวถึง “กรรม” คือการกระทำที่เกิดขึ้นทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันเป็นฝ่ายกุศลกรรมและอกุศลกรรม ตามหลักพุทธปรัชญา ที่สอนให้พุทธบริษัทได้ทราบเข้าใจถึงกฎแห่งกรรม หรือกฎแห่งความจริงของชีวิตที่เกิดจากการกระทำ ซึ่งเป็นกระบวนการชีวิตของสัตว์ทั้งหลายต้องเป็นไปตามสิ่งที่ตนกระทำและรับผลของการกระทำนั้น

“กรรม” หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ หรือจงใจทำ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม การกระทำที่ดี เรียกว่ากรรมดี ที่ชั่วเรียกว่ากรรมชั่ว กระทำทางกายเรียกว่ากายกรรม ทางวาจาเรียกว่าวจีกรรม และทางใจเรียกว่ามโนกรรม ฉะนั้น กรรม จึงหมายถึงความดี และความไม่ดีเพราะกรรม คือการกระทำ กรรมจะมีผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ “เจตนา” คือความตั้งใจ ตั้งใจ ที่กระทำลงไปในขณะที่นั้น ๆ ถ้ามีเจตนาในการกระทำกำลังแรงกล้ากรรมนั้นก็หนัก ถ้าไม่มีเจตนาในการกระทำ กรรมนั้นก็เบา ดังพระพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เจตนานั้นเองเราเรียกว่า กรรม อันบุคคลลงใจแล้วจึงกระทำความกรรมด้วยกาย วาจา และใจ” พระพุทธพจน์นี้ยืนยันว่า การกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ จะเรียกว่าเป็นกรรม หรือไม่ขึ้นอยู่กับเจตนาในการกระทำ ถ้าไม่มีเจตนาการกระทำนั้นก็ไม่จัดเป็นกรรม ดังนั้น การกระทำความกรรมจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ จึงจะนับว่าสมบูรณ์ คือ 1) กิเลส 2) เจตนา 3) การเคลื่อนไหว 4) เกิดผลสำเร็จ คือ (1) กิเลส หมายถึง แรงกระตุ้นใจชนิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะสิ่งเร้า แรงกระตุ้นใจที่สำคัญ คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง (2) เจตนา หมายถึง ความตั้งใจ ความตั้งใจ มีเจตจำนง มีความมุ่งหมาย เช่น เกิดความโกรธขึ้นมาแล้วตั้งใจจะฆ่าเขาให้ตาย การกระทำที่ไม่มีเจตนา หรือผิดจากเจตนาไม่จัดเป็นกรรมที่สมบูรณ์ (3) การเคลื่อนไหว หมายถึง การเคลื่อนไหวทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพื่อกระทำตามความตั้งใจนั้น (4) เกิดผลสำเร็จความตั้งใจ เช่น โกรธขึ้นมาตั้งใจจะฆ่าเขา ลงมือและคนที่ถูกฆ่าตายลงตามความตั้งใจ อย่างนี้จัดเป็นกรรมที่สมบูรณ์

กรรม แปลว่าการกระทำ มีความหมายเป็นคำกลาง ๆ ใช้ได้ทั้งในทางดีและทางไม่ดี ถ้าเป็นกรรมดี เรียกว่า กุศลกรรม กรรมไม่ดีเรียกว่า อกุศลกรรม คำว่ากรรมในความรู้สึกของคนไทยมักหมายถึง การกระทำไม่ดี และผลของการกระทำไม่ดีนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสให้ความหมายของกรรมไว้ในนิพเพธิกสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่า เรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำด้วยกาย วาจา และใจ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่ม 63 ข้อ 37) แม้ในอรรถกถาของพระสูตรนี้ ได้อธิบายคำว่า เจตนา เอาไว้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหมายเอาเจตนาที่มีการจัดแจง (สัมปยุตตรม) ที่รวบรวมธรรมทุกอย่าง (กุศลธรรมและอกุศลธรรม) ไว้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่ม 36 ข้อ 775) กล่าวคือ เจตนาที่เป็นกุศลธรรม หรืออกุศลธรรมเข้ามาประกอบจึงจัดเป็นกรรม

กรรม คือ การกระทำ ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้วิเคราะห์ว่า “กรณ กมฺ” การกระทำ คือกรรม การกระทำนั้นแหละเป็นตัวกรรม ไม่ได้จำกัดว่าเป็นการกระทำดีหรือชั่ว กรรมจึงเป็นคำกลาง ๆ การกระทำที่ปรากฏออกมาได้ ต้องอาศัยเจตนาที่เกิดขึ้นภายในจิตเป็นเหตุ พระพุทธองค์ตรัสว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กมฺมวาทมิ เจตยิตวา กมฺมํ กโรติ กาเยน วาจาเยน มนสา” แปลว่าภิกษุทั้งหลายเรากล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม สัตว์ที่กระทำความกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ย่อมมีการปรุงแต่งคิดนึกก่อนแล้วจึงทำ เมื่อเจตนาเกิดขึ้นภายในจิตที่เป็นฝ่ายอกุศล เรียกว่า อกุศลกรรม เมื่อเจตนาเกิดขึ้นภายในจิตที่เป็นฝ่ายกุศล เรียกว่ากุศลกรรม เมื่อเจตนาเกิดขึ้นแล้วย่อมเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความกรรม และการกระทำความกรรมนี้มีอยู่ 3 ทาง คือ 1) การกระทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม 2) การกระทำทางวาจา เรียกว่า วจีกรรม และ 3) การกระทำทางใจ เรียกว่า มโนกรรม กรรมจึงเป็นเรื่องของเหตุผล แต่เหตุเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมมีผล กรรมนี้เป็นกฎสากลแก่สรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้าที่มีอยู่ในสังสารวัฏนี้ เรื่องของกรรมนี้จึงมิได้จำกัดแต่ในพุทธปรัชญาเท่านั้น มีทั่วไปแก่สรรพสัตว์โดยไม่

จำกัด ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรก็ตาม เมื่อกระทำความดีแล้วย่อมได้รับผลดี และตรงกันข้ามถ้าทำกรรมชั่วแล้วย่อมได้รับผลชั่วแห่งการกระทำนั้น เพราะการกระทำอย่างนั้นเป็นการลงโทษตัวเอง เช่น การเบียดเบียนคนอื่นสัตว์อื่นให้เดือดร้อน ก็เป็นการเบียดเบียนตนเองให้เดือดร้อนด้วย สร้างความทุกข์ให้แก่ผู้อื่นสัตว์อื่น ก็เท่ากับสร้างความทุกข์ให้แก่ตัวเราด้วย

ในหนังสือ “กรรมที่ปณี” พระพรหมโมลี (วิลาศธวโร) (2545) กล่าวว่า “กรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้มีอยู่ทั้งหมด 12 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) กรรมให้ผลตามหน้าที่ 2) กรรมให้ผลตามความหนักเบา 3) กรรมให้ผลตามการให้ผลของกรรมได้นั้น มีอยู่ 4 อย่าง คือ (1) อกุศลกรรม (2) กามาวจรกุศลกรรม (3) รูปาวจรกุศลกรรม (4) อรูปาวจรกุศลกรรม “กฎแห่งกรรม” พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) (2537) ได้บันทึกไว้ว่า กรรมที่เราได้สั่งสมไว้ในอดีต ติดตามมาให้ผลในปัจจุบันนั่นเอง และการที่เราจะได้รับความสุข หรือความทุกข์อยู่ในปัจจุบันไม่ใช่ขึ้นอยู่กับกรรมที่เราได้สร้างไว้ในปัจจุบันอย่างเดียว อาจจะขึ้นอยู่กับกรรมในอดีตด้วย

สรุปได้ว่า กรรม หมายถึงความดีและความไม่ดี เพราะกรรม คือการกระทำ กรรมจะมีผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ “เจตนา” คือความตั้งใจ ตั้งใจ ที่กระทำลงไปในขณะที่นั้น ๆ ถ้ามีเจตนาในการกระทำกำลังแรงกล้ากรรมนั้นก็หนัก ถ้าไม่มีเจตนาในการกระทำ กรรมนั้นก็เบา

ประเภทของกรรม

กรรม ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญต่อมนุษย์จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การที่ได้ศึกษาประเภทของกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา โดยมีการจำแนกแบ่งกรรมที่จะศึกษาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

กรรมที่แบ่งตามคุณภาพหรือสาเหตุที่เกิดกรรมนั้น ในอกุศลมูลสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่ม 20 ข้อ 275, 277) อธิบายสรุปได้ว่า อกุศลมูล (รากเหง้าแห่งอกุศล) มี 3 อย่าง คือ โลภะ โทสะ โมหะ บุคคลทำกรรมเพราะมีโลภะ โทสะ โมหะ ทางกาย วาจา ใจ จัดเป็นอกุศลกรรม และมีผลทำให้เป็นทุกข์ลำบาก คับแค้นเดือดร้อนในปัจจุบัน หลังการตายแล้ว ย่อมไปเกิดในทุคติ กุศลมูล (รากเหง้าแห่งกุศล) มี 3 อย่าง คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ บุคคลทำกรรมโดยไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ ทางกาย วาจา ใจ จัดเป็นกุศลกรรมและมีผลทำให้อยู่เป็นสุข ไม่ลำบาก ไม่คับแค้น ไม่เดือดร้อน ในปัจจุบัน ย่อมปรินิพพานในชาติปัจจุบันกรรมที่แบ่งตามคุณภาพหรือสาเหตุการเกิดมี 2 อย่าง คือ 1) อกุศลกรรม หมายถึงกรรมชั่ว มีสาเหตุมาจากโลภะ โทสะ โมหะ 2) กุศลกรรม หมายถึง กรรมดี มีสาเหตุมาจาก อโลภะ อโทสะ อโมหะ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

สังสารวัฏตามทัศนะพุทธปรัชญา

ในศาสนาพุทธ อธิบายถึงสังสารวัฏเป็น “วัฏจักรแห่งชีวิต ความตาย และการเกิดใหม่ที่ไม่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดสิ้นสุด” มีอีกชื่อว่าภวัตรจักร มักกล่าวถึงในคัมภีร์ศาสนาพุทธว่า Punarbhava (การเกิดใหม่) รากฐานและจุดประสงค์ที่สำคัญที่สุดของศาสนาพุทธ คือนิพพาน การปลดปล่อยตนจากวัฏจักรของการดำรงอยู่

สังสารวัฏ ถือเป็นสิ่งที่คงอยู่ถาวรในศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับศาสนาอื่นใด ๆ Paul Williams ระบุว่า ในแนวคิดศาสนาพุทธ กรรมเป็นตัวนำสังสารวัฏถาวร และ “ไม่บรรลุนิพพาน ในแต่ละครั้งจะมีผู้ถือกำเนิดและตายเพื่อไปเกิดในภพอื่นตามเหตุอันไม่มีตัวตนโดยสมบูรณ์แห่งกรรมของตน วัฏจักรการเกิด การเกิด และตายใหม่ที่ไม่สิ้นสุดนี้ คือสังสารวัฏ” อริยสัจ 4 ที่พุทธศาสนาทุกนิกายยอมรับ เป็นสิ่งที่จะยุติการเกิดใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสังสารวัฏนี้ และวัฏจักรแห่งทุกข์ที่เกี่ยวข้อง

สังสารวัฏ คือ วัฏวนแห่งการเวียนว่ายตายเกิด ไม่ปรากฏเบื้องต้นและเบื้องปลาย ไม่สามารถกำหนดรู้กรอบเวลาที่แน่นอน มีอวิชชาและตัณหาเป็นสาเหตุของการหมุนวนในกระแสของการเกิดและตาย สัตว์ทั้งหลายจึงถูกขับเคลื่อนโดยอวิชชาและตัณหาดำเนินเรื่อยไปโดยไม่มีจุดตั้งต้นและจุดสิ้นสุด トラบเท่าที่อวิชชาและตัณหายังไม่ถูกทำลายให้หมดสิ้นไป และความไม่รู้ใน ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นเหตุทำให้พระองค์และพระสาวกต้องท่องเที่ยวเร่ร่อนในสังสารวัฏตลอดกาลยาวนาน มาจากเหตุ คือ ความไม่รู้อริยสัจ 4 นั่นเอง การตัดวงจรของสังสารวัฏนั้นตัดได้ 3 วิธี คือ 1) การตัดด้วยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และ ปัญญา 2) การตัดวงจรของสังสารวัฏตามหลักอริยสัจ 4 คือ รู้หลักทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และ 3) การตัดวงจรของสังสารวัฏด้วยการเจริญกรรมฐาน 2 อย่าง คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกผู้ยังมีกิเลสกล่าวคือ トラบใดที่ยังเป็นปุถุชนคนมีกิเลสหนาก็ย่อมมีโอกาสทำกรรมชั่วบ้าง กรรมดีบ้าง ชีวิตก็จะเวียนว่ายตายเกิดและรับผลแห่งการกระทำของตนในสังสารวัฏ เพราะสังสารวัฏไม่มีที่สิ้นสุดแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกดังกล่าวมานี้ จะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่มที่ 25 หน้า 153 ข้อ 80)

สังสารวัฏนั้นยาวนานจนไม่อาจกำหนดได้ พระพุทธองค์ทรงตัดขาดแล้วด้วยพระสัมมาสัมโพธิญาณ ส่วนเหล่าสัตว์ผู้ถูกอวิชชาปิดบัง ถูกตัณหาผูกไว้ วนเวียนท่องเที่ยวไปอย่างไม่มีสิ้นสุดトラบเท่าที่จะถึงซึ่งนิพพาน

ความหมายของสังสารวัฏ

วัฏสงสาร, สังสารวัฏ หรือ สงสารวัฏ มีความหมายว่า “โลก” (Klostermaier, 2010) กับแนวความคิดการกลับมาเกิด และ “วัฏจักรของสิ่งมีชีวิต สสาร การดำรงอยู่” ความเชื่อพื้นฐานในศาสนาอินเดียส่วนใหญ่ สังสารวัฏเป็นที่นิยมในแนวความคิดการเวียนว่ายตายเกิดบางครั้งสื่อด้วยคำหรือวลีอื่นอย่าง การเกิดใหม่, วงจรกรรม, การกลับชาติมาเกิดหรือ Punarjanman และ “วัฏจักรของการล่องลอยอย่างไร้จุดหมาย เร่ร่อน หรือ การดำรงอยู่ทางโลก

พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย, 2539, เล่ม 19 ข้อ 1698/428) ดูกฤกษุทั้งหลาย เพราะไม่ได้ตรัสรู้ ไม่ได้แทงตลอดอริยสัจ 4 เราด้วย เธอทั้งหลายด้วย จึงแล่นไป ท่องเที่ยวไปยังสังสารวัฏนี้ตลอดกาลนานอย่างนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) กล่าวว่า สังสารวัฏ หมายถึง วัฏวนแห่งสงสาร คือการท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า และคำว่าวัฏฏะ หมายถึงการวนเวียน การเวียนเกิดเวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิดหรือวนเวียนด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วทำให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้รับผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้วกิเลสก็เกิดอีก แล้วทำกรรม แล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) สังสารวัฏ หมายถึง การเวียนว่ายตายเกิด สงสารวัฏ หรือวัฏสงสาร

สุนทร ณ รังสี (2548) สังสารวัฏ หมายถึง การที่สิ่งมีชีวิตเวียนตายเวียนเกิด คือ เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดใหม่ แล้วตายอีก แล้วเกิดใหม่อีก วนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่มีวันจบสิ้น นี่คือการท่องเที่ยวเป็นวงกลม หรือสังสารวัฏตามความหมายของพุทธปรัชญาเถรวาทที่เรียกว่าเป็นการท่องเที่ยวไปก็เพราะการมีชีวิตอยู่เปรียบเสมือนการเดินทาง นับตั้งแต่ปฏิสนธิขึ้นในครรภ์จนกระทั่งออกมาสู่โลกภายนอก ภาวะทางกายและทางจิตของมนุษย์ไม่เคยอยู่กับที่ แต่ก้าวไปข้างหน้าทุกขณะจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตนี้ ก็ผ่านจากภพนี้ไปสู่ภพอื่นเมื่อสิ้นสุดชีวิตในภพอื่นก็ผ่านไปสู่ภพอื่นต่อไป และต่อ ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด

สังสารวัฏ ก็คือการหมุนเวียนเกิดเวียนตายอยู่เป็นวัฏวนของกิเลส กรรม วิบาก คือนับตั้งแต่เราเกิดมา เราก็มาจากผลของความดีความชั่วหรือเป็นตัวบุญบาป เมื่อเราสร้างความดีความชั่วอันเป็นเหตุขึ้นแล้วเราก็ต้องรับผลของความดีความชั่วนั้น แต่จะช้าหรือเร็วสุดแต่อำนาจบุญบาปว่าจะมีความหนักเบาแค่ไหน ผลนั้นแหละจะทำให้เราสร้างกรรมต่อไปอีก เหมือนผู้ที่ได้รับประทานผลมะม่วงแล้วเพราะเมล็ดมะม่วงนั้นขึ้นใหม่ต่อไป ฉะนั้น ก็ขณะเมื่อเราสร้างเหตุและรับผลของกรรมอยู่นี้เราย่อมถูกความแก่ชราพยาธินำไปให้ใกล้ความตายเข้าไปทุกที เมื่อเราถึงวาระแห่งความตายความดีความชั่วคือบุญบาปที่เราได้ทำไว้ในชาตินี้มันก็นำพาให้เราไปเกิดแก่เจ็บตายต่อ ๆ ไปอีก วนเวียนกันอยู่โดยที่ตนเองไม่รู้เรื่องไปจนกว่าเราจะหยุดวงจรของวัฏสงสารได้

ประเภทของสังสารวัฏ

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) (2545) กล่าวว่า ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท สามารถจำแนกประเภทตามภพภูมิได้ 3 ประเภท คือ ภูมิชั้นต่ำ ภูมิชั้นกลาง และภูมิชั้นสูง ภูมิเหล่านี้หมายถึงสถานที่เกิดของสัตว์ทั้งหลายนั่นเอง ซึ่งเป็นวงจรของการเวียนว่ายตายเกิดจะมีการหมุนเวียนไปตามยถากรรม ซึ่งจะได้กล่าวเป็นชั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ดังนี้

1. เภภูมิวัฏสงสาร คือ ภูมิที่อยู่ในระดับต่ำผู้ที่อยู่ในภูมินี้ต้องได้รับความทุกข์ทรมานมาก หรือมีแต่ความทุกข์เท่านั้น การท่องเที่ยวไปในโลกเบื้องต่ำ อันมีความทุกข์ทรมานโดยส่วนเดียว หากความเจริญมิได้มีอยู่ 4 ภูมิ หรือที่เรียกว่า อบายภูมิ คือ 1) นิรยภูมิ 2) ปิตติวิสัยภูมิ 3) อสุรกายภูมิ 4) ตีรจฉานภูมิ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, หน้า 273 ข้อ 281)

2. มัชฌิมวัฏสงสาร คือ ภูมิชั้นกลาง อยู่ในระดับดี ผู้ที่เกิดในภูมินี้จึงมีความสุขตั้ง แต่มีความทุกข์บ้าง หรือมีความสุขพอประมาณจนถึงความสุขมาก จึงประกอบด้วยภูมิต่าง ๆ มากมาย เรียงจากต่ำไปหาสูงดังนี้ 1) มนุสสภูมิ คือ โลกมนุษย์ 2) จาคุมหาราชิกกภูมิ คือภูมิเทวดาชั้นจาตุม มหาราชิกา 3) ดาวดึงสภูมิ คือภูมิเทวดาชั้นดาวดึงส์ 4) ยามาภูมิ คือ คือภูมิเทวดาชั้นยามา 5) ตุสิตาภูมิ คือภูมิเทวดาชั้นดุสิต 6) นิมมานรติภูมิ คือภูมิเทวดาชั้นนิมมานรติ 7) พรนิมิตตวสวัตติภูมิ คือภูมิเทวดาชั้นพรนิมิตตวสวัตติ

3. อุปริมวัฏสงสาร คือ ภูมิชั้นสูง เป็นที่อยู่ของพรหมทั้งหลาย ผู้ที่เกิดในภูมินี้จะมีความสุขอย่างประณีต แต่ก็ยังมีทุกข์เจือปนอยู่บ้าง อุปริมวัฏสงสาร ประกอบไปด้วยภูมิต่าง ๆ เรียงภูมิชั้นต่ำไปหาภูมิชั้นสูง คือ พรหมปาริสัชชา บุโรหิตา มหาพรหมา บริตตภา อัมปมาณาภา อาภัสสรา บริตตสุภา อัมปมาณสุภา สุภิกิณฑา เวหฬผลา อสัณญัสตตา อวิหา อตปปา สุทิสสา สุทิสสี และอกนิฐา และอรุพพรหมผู้ได้บรรลุนิพพาน สมบัติที่ละเอียดกว่ารูปพรหม 4 ภูมิ คือ อากาसानัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ และเนวสัญญานาสัญญายตนะ

สรุปว่า สังสารวัฏมีประโยชน์ต่อการเข้าถึงความสิ้นทุกข์อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะการรับรู้ที่เราเคยเวียนเกิดและตายมาอย่างยาวนานในสังสารวัฏที่ไม่ปรากฏเบื้องต้นและเบื้องปลาย ย่อมทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและมุ่งสู่ความหลุดพ้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 หน้า 12 ข้อ 6)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกรรม การเกิดใหม่และสังสารวัฏตามหลักพุทธปรัชญา

สังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง การท่องเที่ยวไปในสงสารที่เป็นการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่าง ๆ ของสัตว์โลก ด้วยอำนาจของกิเลส กรรม วิบาก หมุนวนอยู่เช่นนั้น ตราบเท่าที่ยังติดกิเลส กรรม วิบากไม่ได้ ซึ่งเป็นการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกทั้งหลาย ที่วนเวียนอยู่ในวัฏฏะที่ไม่รู้จักจบสิ้น ดังพระพุทธพจน์กล่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้น เบื้องปลายไม่ได้ เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีอวิชชาเป็นเครื่อง

ขวางกัน มีต้นหาเป็นเครื่องประกอบไว้ ท่องเที่ยวไปมาอยู่ที่สุด มนุษย์ทุกคนตกอยู่ในวงจรแห่งสังสารวัฏ คือ เมื่อกิเลส การกระทำของคนมีกิเลสทั้งดีและชั่ว จัดเป็นกรรม และเมื่อทำกรรมก็ย่อมต้องมีวิบาก คือผลของกรรมนั้นด้วยเสมอ วงจรของสังสารวัฏ (กิเลส กรรม วิบาก) ประกอบ 3 ทาง กาย วาจา ใจ

ส่วนวงจรสังสารวัฏมีความสัมพันธ์ที่แยกจากกันไม่ได้กับหลักคำสอนเรื่อง มรรค ผล และนิพพาน เรียกว่า โลกุตตรธรรม 9 เพราะชีวิตของมนุษย์มีลักษณะเป็นวงจร คือ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป สาเหตุที่มนุษย์ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างไม่รู้จบสืบ เพราะยังไม่ได้ตัดวงจรของสังสารวัฏตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การตัดวงจรของสังสารวัฏตามหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค และการตัดวงจรของสังสารวัฏ ตามหลักการเจริญกรรมฐาน 2 อย่างคือ 1) สมถกรรมฐาน 2) วิปัสสนากรรมฐาน

กรรม การเกิดใหม่และวัฏสงสารตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญา แบ่งออกเป็นหมวด รวม 12 ประเภท คือ หน้าที่ของกรรมหรือกิจ ลำดับการให้ผลของกรรม และมีระยะเวลาในการให้ผลที่ชัดเจนแก่บุคคลที่กระทำ อกุศลกรรม หรือกุศลกรรมให้ได้รับทุกข์หรือสุขอย่างแน่นอนตามเหตุแห่งการกระทำ แม้ผลของพระพุทเจ้า พระสาวก พระสาวิกา และอุบาสก อุบาสิกา ก็สรุปลงในกรรม 12 ในข้อที่ 3 และข้อที่ 4 (พระมหาขลัน ฐิริว พุฒโน (ชลันรัตน์), 2561)

พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติวุฒโท ภิคุ) (2557) กรรมนั้นก็คือตัวเจตนาเจตสิก เจตนาเจตสิกนี้ทำหน้าที่สองอย่าง คือ 1) สังวรงานกิจ ทำหน้าที่ปรุ้งแต่งให้สำเร็จกิจ จึงเกิดการกระทำทางกาย วาจาและใจขึ้น 2) พิษนิทานกิจ ทำหน้าที่เพาะพิษพันธุ์ไว้ เมื่อกุศลเจตนาอกุศลเจตนาเกิดขึ้นและดับไป เจตนาอันเป็นตัวกรรมนี้ยังมีอำนาจส่งผลให้

รายละเอียดของกรรมแต่ละข้อ ดังนี้

1. ขนกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรม คือ นำสัตว์ไปเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ไม่ว่าจะเกิดเป็นมนุษย์ภูมิ เทวดาภูมิ สัตว์เดียรัจฉานภูมิ ย่อมเกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่งขนกรรมทั้งสิ้น ไม่ใช่อยู ๆ จะเกิดเป็นอะไรก็เกิดขึ้นมาเอง โดยไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย แต่ละชาติที่สัตว์ทั้งปวงเกิดย่อมเกิดขึ้นภายใต้ผลของกรรม คือ ขนกรรมมีหน้าที่ให้เกิดขึ้นมาทั้งหมด หากไม่มีขนกรรมนี้แล้วสัตว์ทั้งหลายจะเกิดขึ้นมาไม่ได้เลย

2. อุปถัมภกรรม ทำหน้าที่ให้ผลของกรรม มีหน้าที่อุปถัมภ์ค้ำชูกรรมอื่น ได้แก่ การเข้าไปอุปถัมภ์กรรมที่เกิดแล้ว จริ่งอยู่ เมื่อทั้งหลายเกิดขึ้นด้วยอำนาจขนกรรมชักนำปฏิสนธิให้แล้ว อุปถัมภกรรมก็ทำหน้าที่ช่วยอุปถัมภ์ค้ำชูให้ได้รับความทุกข์ หรือความสุขตามสมควรแก่กรรม คือ ถ้าเป็นอุปถัมภกรรมฝ่ายอกุศล ก็ย่อมทำหน้าที่อุปถัมภ์กรรมที่เป็นอกุศลให้มีพลังมากยิ่งขึ้น ขึ้น เพื่อให้ผู้ที่รับผลของกรรมได้รับความทุกข์นาน ๆ ถ้าเป็นอุปถัมภกรรมฝ่ายกุศล ก็ย่อมทำหน้าที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ เข้าทำหน้าที่อุปถัมภ์กรรมที่เป็นกุศล ให้มีพลังมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลของกรรมได้รับความสุขนาน ๆ

3. อุปปีฬกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรม คือ มีหน้าที่เบียดกรรมอื่น ได้แก่ การเข้าไปเบียดทำร้ายกรรมที่มีสภาพตรงกันข้ามกับตน คือ ถ้าเป็นอุปปีฬกรรมฝ่ายอกุศล ก็ย่อมทำหน้าที่เบียดเบียนทำร้ายกุศลกรรมความดีงาม ซึ่งให้ผลเป็นความสุขความเจริญแก่ผู้รับผลของกรรมแล้วบันดาลให้ผู้รับผลของกรรมได้รับความทุกข์ ความเสื่อมอันเป็นผลของตนต่อไป ถ้าเป็นอุปปีฬกรรมฝ่ายกุศล ก็ย่อมทำหน้าที่เบียดเบียนทำร้ายอกุศลกรรมความชั่วที่ให้ผลเป็นความทุกข์ความเสื่อม แล้วส่งผลให้ผู้รับผลของกรรมนั้นได้รับความสุขความเจริญอันเป็นผลของตนต่อไป

4. อุปฆาตกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรม คือ เข้าไปตัดรอนกรรมอื่น ที่มีสภาพตรงกันข้ามกับตนได้อย่างเด็ดขาด และในขณะที่เข้าทำหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วเป็นปัจจุบันทันด่วนยิ่งกว่าอุปปีฬกรรมที่กล่าวมา คือ ถ้าเป็นอุปฆาตกรรมฝ่ายอกุศล ก็ทำหน้าที่เข้าไปตัดรอนกุศลกรรมความดี ซึ่งกำลังให้ผลเป็นความสุขความ

เจริญแก่ผู้รับผลของกรรมอยู่นั้น แล้วบันดาลให้ผู้รับผลของกรรมได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน อันเป็นผลของตนในปัจจุบันทันใด ถ้าเป็นอุปกตกรรมฝ่ายกุศลทำหน้าที่เข้าไปตัดรอนอกุศลกรรมความชั่วร้ายซึ่งกำลังให้ผลเป็นความทุกข์ความเดือดร้อน แล้วบันดาลให้ผู้รับผลของกรรมนั้นได้รับความสุขความเจริญอันเป็นผลของตนในปัจจุบันทันใดเช่นกัน

5. ครุกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรม ครุกรรม เป็นกรรมหนักซึ่งมีอำนาจในการให้ผลเป็นลำดับที่ 1 บรรดากรรมทั้งหลายที่สัตว์ในวิภวภูมิกระทำลงไป กรรมใดที่จะมีประสิทธิภาพหนักเช่นเดียวกับครุกรรมเป็นอันไม่มี ครุกรรมนี้เป็นกรรมหนัก สามารถที่จะให้ผลแก่ผู้รับผลของกรรมเป็นลำดับแรก คือ ให้ผลก่อน ซึ่งไม่มีกรรมใดที่จะมาขวางกั้นได้ คือกรรมอย่างอื่นไม่สามารถห้ามการให้ผลของครุกรรมนี้ได้เลย ถ้าเป็นครุกรรมฝ่ายอกุศล ก็จะให้ผลนำพาบุคคลผู้รับผลของกรรมไปเกิดในทุคติภูมิ มีนिरยภูมิ เป็นต้น หลังจากที่เขาตายไปจากชาตินี้แล้ว ถ้าเป็นครุกรรมฝ่ายกุศลก็จะให้ผลชักนำบุคคลผู้รับผลของกรรมไปเกิดในสุคติภูมิ มีมนุษย์ภูมิ เป็นต้น หลังจากที่เขาตายไปจากชาตินี้ โดยไม่มีกรรมอื่นจะมาขัดขวางหรือห้ามได้

6. อาสันนกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรมในเวลาใกล้จะตาย ซึ่งมีอำนาจให้ผลเป็นลำดับที่ 2 รองจากครุกรรม หมายความว่า เมื่อสัตว์ที่เกิดในวิภวภูมิไม่ได้ทำครุกรรมแต่อย่างใด อาสันนกรรมซึ่งได้แก่กรรมที่กระทำในขณะที่ใกล้ตาย หรือกรรมที่ระลึกได้ในเวลาใกล้จะตาย ก็ย่อมจะให้ผลทันที คือ ถ้าเป็นอาสันนกรรมฝ่ายอกุศลก็จะให้ผลนำพาบุคคลผู้รับผลของกรรม ให้ไปเกิดในอบายภูมิ มีนिरยภูมิ เป็นต้น ในชาติต่อไป ถ้าเป็นอาสันนกรรมฝ่ายกุศลก็จะให้ผลชักนำบุคคลผู้รับผลของกรรมให้ไปเกิดในสุคติภูมิ มีมนุษย์ภูมิ เป็นต้น ในชาติต่อไป

7. อาจิณณกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรมที่กระทำบ่อย ๆ ซึ่งมีอำนาจให้ผลเป็นลำดับที่ 3 รองจากอาสันนกรรม หมายความว่า เมื่อสัตว์ที่เกิดในวิภวภูมิไม่ได้ทำครุกรรม ทั้งเวลาเมื่อใกล้จะตายอาสันนกรรมก็ได้ปรากฏมีในกรณีเช่นนี้ อาจิณณกรรมซึ่งได้แก่กรรมที่ตนเคยกระทำไว้อยู่ ๆ สัมผัสไว้ในสันดานของตนมาก ๆ ย่อมจะได้โอกาสให้ผลทันที คือ ถ้าเป็นอาจิณณกรรมฝ่ายอกุศล ก็จะให้ผลนำพาผู้รับผลของกรรมให้ไปเสวยทุกข์โทษอยู่ในอบายภูมิ มีนिरยภูมิ เป็นต้น ในชาติต่อไปโดยไม่มีระหว่างคั่นถ้าเป็นอาจิณณกรรมฝ่ายกุศล ก็จะให้ผลนำพาผู้รับผลของกรรมให้ไปเสวยสุขอยู่ในสุคติภูมิ มีมนุษย์ภูมิ เป็นต้น ในชาติต่อไปโดยไม่มีระหว่างคั่น

8. กตัตตกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรมที่สักแต่ว่ากระทำซึ่งอำนาจให้ผลเป็นลำดับที่ 4 รองจากอาจิณณกรรม หมายความว่า เมื่อสัตว์ที่เกิดในวิภวภูมิไม่ได้ทำครุกรรม ไม่ได้กระทำอาสันนกรรม ทั้งเวลาเมื่อใกล้จะตายอาจิณณกรรมก็ได้ปรากฏมีคราวนั้น กตัตตกรรมซึ่งเป็นกรรมที่มีพลังน้อยที่สุด เพราะเป็นกรรมที่กระทำลงไปโดยสามัญธรรมตา ผู้กระทำไม่ได้มีเจตนาไม่ได้มีความตั้งใจอย่างเต็มที่ที่เป็นแต่สักว่ากระทำลงไปก็ย่อมได้โอกาสให้ผลคือ ถ้าเป็นกตัตตกรรมฝ่ายอกุศลก็จะชักนำพาผู้รับผลของกรรมให้ไปเกิดในอบายภูมิ มีนिरยภูมิ เป็นต้น ถ้าเป็นกตัตตกรรมฝ่ายกุศลก็จะชักนำพาผู้รับผลของกรรมให้ไปเกิดในสุคติภูมิ มีมนุษย์ภูมิ เป็นต้น เพราะบรรดาสัตว์ทั้งหลายเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภูมิ 31 ภูมินี้ ผู้ไม่ทำกตัตตกรรมนั้นเป็นอันไม่มี

9. ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรมในชาติปัจจุบัน คือ ให้ผลในชาตินี้ หมายความว่า เป็นกรรมที่ให้ผลเป็นปัจจุบันทันที เมื่อสัตว์กระทำกรรมแล้ว ย่อมได้รับผลในชาติปัจจุบันนี้ทีเดียว ไม่ต้องไปรอรับผลเอาในชาติหน้า หรือชาติไหน ๆ เป็นกรรมที่ให้ผลทันตาเห็น ถ้าเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรมฝ่ายอกุศล ส่งผลให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนภายในชาติปัจจุบันนี้ ถ้าเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรมฝ่ายกุศลก็จะส่งผลให้ผู้รับผลของกรรม ได้รับความสุขความเจริญภายในชาติปัจจุบันนี้เช่นกัน

10. อุปปัชชเวทนียกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรมในชาติหน้า หมายความว่า เป็นกรรมที่ให้ผลช้าเป็นที่สอง รองจากทิฏฐธรรมเวทนียกรรม เมื่อสัตว์กระทำกรรมเข้าแล้วย่อมได้รับผลในชาติที่ 2 คือ ในชาติหน้าซึ่งต่อจากชาตินี้อย่างแน่นอน โดยมีการให้ผลตีผลช้าตามฝ่ายของตน คือ ถ้าเป็นอุปปัชชเวทนียกรรมฝ่าย

อกุศล ก็ส่งผลให้ผู้รับผลของกรรมไปเกิดในอบายภูมิ ภูมิใดภูมิหนึ่ง ในชาติหน้า ถ้าเป็นอุปัชชเวทนิยกรรม ฝ่ายกุศล ก็ส่งผลให้ผู้รับผลของกรรมไปเกิดในสุคติภูมิ ภูมิใดภูมิหนึ่ง ในชาติหน้าเช่นกัน

11. อปราปรีชเวทนิยกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรมในชาติต่อ ๆ ไป หมายความว่า อปราปรีชเวทนิยกรรมนี้ เป็นกรรมที่ให้ผลช้ากว่าทิวฐธรรมเวทนิยกรรม และอุปัชชเวทนิยกรรม เมื่อสัตว์กระทำความชั่วแล้วย่อมได้รับผลในชาติที่ 3 เป็นต้นไป โดยมีการให้ผลตีผลร้ายตามฝักฝ่ายแห่งตน ถ้าเป็นอปราปรีชเวทนิยกรรมฝ่ายอกุศล ก็ส่งผลให้ผู้รับผลของกรรมได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนตั้งแต่ชาติที่ 3 เป็นต้นไป ถ้าเป็นอปราปรีชเวทนิยกรรมฝ่ายกุศล ก็ส่งผลให้ผู้รับผลของกรรมได้รับความสุขความเจริญตั้งแต่ชาติที่ 3 เป็นต้นไป

12. อโหสิกรรม ทำหน้าที่ในการให้ผลของกรรมที่สำเร็จเป็นกรรมแล้ว แต่กลายเป็นอโหสิกรรมไป เพราะไม่มีโอกาสให้ผล ปัจจุบันกาล และอนาคตกาล หมายความว่า อโหสิกรรมนี้ แม้จะได้สำเร็จเป็นตัวกรรม อันมีชื่อว่าทิวฐธรรมเวทนิยกรรมเป็นอาทิ แต่ไม่มีโอกาสให้ผล เพราะทิวฐธรรมเวทนิยกรรมชนิดอื่นที่มีพลังกว่า จึงส่งผลให้เสียแล้ว จึงต้องกลายเป็นกรรมที่หมดประสิทธิภาพไป ไม่ว่าจะเป็นอโหสิกรรมฝ่ายกุศลกรรมหรือฝ่ายอกุศลกรรม กรรมและผลของกรรมทั้งหลายที่พระพุทธรเจ้าทรงสั่งสอนไว้มีอยู่ทั้งหมด 12 ประการ ดังกล่าวมาและจะเห็นว่ากรรมไม่ได้สูญหายไปไหน แต่กำลังทำงานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งกรรมแต่ละหมวดก็มีหน้าที่ มีลำดับและมีระยะเวลาในการให้ผล เปรียบเหมือนการปลูกต้นไม้ ชนิดนั้น ๆ ที่ปลูกขึ้นมาจะเจริญเติบโตขึ้นมาให้ร่มเงา แผ่กิ่งก้านสาขาได้นั้นต้องใช้เวลาในการเจริญเติบโตเป็นเดือนเป็นปี กรรมก็เช่นกัน มีหน้าที่มีลำดับ และมีระยะเวลาในการให้ผลแก่บุคคลที่กระทำอกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมให้ได้รับทุกข์หรือสุขอย่างแน่นอน หลักคำสอนเรื่องกรรมและผลของกรรมที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงไว้ในมหากัมมวิภังคสูตรนั้น ทรงแสดงจำแนกกรรมและผลของกรรมโดยแสดงถึงภพภูมิที่ต้องไปรับผลของกรรม ซึ่งทำให้ผู้เห็นไม่ตลอดสายเข้าใจผิดทรงแสดงเหตุผล คือ กรรมดีกรรมชั่วที่ทำก่อนทำหลัง และการมีความเห็นถูกเห็นผิดก่อนตายว่า อาจแทรกส่งผลให้คนเข้าใจผิดได้ แต่ความจริงกรรมทุกอย่างจะส่งผลทั้งสิ้นเพียงแต่เข้าใจให้ตลอดสาย และไม่สับสนเหตุผลคำสอนเหล่านั้นได้ช่วยแก้ไขข้อข้องใจแก่บุคคลทั่วไปที่เข้าใจกันผิดว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป หรือ ทำดีกลับไม่ได้ดี ทำชั่วกลับไม่ได้ชั่ว ซึ่งไม่สมเหตุผล หรือ ทำชั่วได้รับผลดีทำดีได้รับผลชั่ว ปัญหาเหล่านี้คลี่คลายลงได้ด้วยความเข้าใจเนื้อความในมหากัมมวิภังคสูตรที่พระพุทธรเจ้าสอนในเรื่องผลของกรรมที่ไม่ได้มีลำดับแน่นอนว่ากรรมไหนจะส่งผลก่อนหรือหลัง ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย แต่ถึงอย่างไรก็ต้องได้รับแน่นอนไม่วันใดก็วันหนึ่งหรือชาติใดชาติหนึ่ง

สรุป

จากการศึกษาเรื่องกรรม การเกิดใหม่และสังสารวัฏตามหลักพุทธปรัชญา พบว่า กรรม การเกิดใหม่ และสังสารวัฏ มีการทำงานตามหน้าที่ ตามลำดับ และตามระยะเวลาในการให้ผลของกรรมที่ชัดเจน แต่การส่งผลของกรรมนั้นมีความละเอียดโดยเฉพาะสถานที่ ที่ต้องไปรับผลของกรรมในภพภูมิต่าง ๆ นั้น มีความซับซ้อนในการให้ผลของกรรมมาก ทำให้คนที่มองเรื่องกรรม การเกิดใหม่ และสังสารวัฏ ไม่อาจเข้าใจเรื่องกรรมอย่างแจ่มแจ้งโดยตลอด การนำเรื่องกรรม การเกิดใหม่ และสังสารวัฏตามหลักพุทธปรัชญาที่ถูกต้องเผยแพร่แก่สาธารณชนเพื่อเป็นเครื่องยืนยันและสนับสนุนให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจ ในเรื่องกรรม การเกิดใหม่และสังสารวัฏ ได้พิจารณาเพื่อให้เกิดปัญญาขึ้นกับตนเอง และผู้อื่นสามารถเข้าใจในเรื่องกรรม การเกิดใหม่และสังสารวัฏได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธปรัชญา

การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ ซึ่งเป็นผลของกรรม คือวิบาก คือผลกรรมที่เป็นเหตุให้ได้ดี ได้ชั่ว ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) กุศลวิบาก เป็นวิบากกรรมที่ดี ให้ผลเป็นความสุข 2) อกุศลวิบาก เป็นวิบากกรรมที่ไม่ดี ให้ผลเป็นความทุกข์ อกุศลกรรมต่อไป

การท่องเที่ยวไปในสงสารที่เป็นการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่าง ๆ ของสัตว์โลก ด้วยอำนาจของกิเลสกรรม วิบาก ฆนนวนอยู่เช่นนั้น ครอบงำที่ยังติดกิเลส กรรมวิบากไม่ได้ ซึ่งเป็นการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกทั้งหลาย ที่วนเวียนอยู่ในวัฏฏะที่ไม่รู้จักจบสิ้น การเกิดใหม่เช่นเดียวกับสังสารวัฏ คือ การเวียนเกิดไม่รู้สิ้นสุด เรียกว่าสังสารวัฏ การเกิดใหม่เพียงครั้งเดียว ไม่เรียกว่า สังสารวัฏ การเกิดใหม่ที่วนซ้ำเป็นวงกลมเรื่อยไป เรียกว่า สังสารวัฏ ซึ่งมีการบัญญัติว่า การเกิดเป็นวงกลมเป็นความทุกข์ การเกิดใหม่ได้เพราะอำนาจผลของกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันจนไม่อาจจะแยกออกจากกัน ตามหลักพุทธปรัชญา มีความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกผู้ยังมีกิเลส

เอกสารอ้างอิง

- กรฤทธ์ ปัญจสุนทร. (2561). *การแก้กรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติวุฒโฑ ภิกขุ). (2557). *กรรม-และการให้ผลของกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2537). *กฎแห่งกรรม*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *เชื้อกรรม รู้กรรม แก้กรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *สู่การศึกษาแนวพุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร). (2545). *กรรมที่ปี เล่ม 1*. สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- พระมหาชลัน ภุริยพัฒน์ (ชลันรัตน์). (2561). การศึกษาวิเคราะห์วิบากกรรมของบุคคลตามที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบท. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(2), 69-81. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/159976>
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *คำวัด: พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ช่อระกา.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2533). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. ดอกหญ้า.
- พุทธทาสภิกขุ. (2540). *กรรม การเกิดใหม่ สังสารวัฏ*. มูลนิธิพระคัลยพากย์สุวมนธ์-ฉลวย-ทิพวรรณ ปัทมสถาน.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎก และอรรถกถา เล่มที่ 11*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แม่ชีจำเรียง กำเนิดโชน. (2560). ความเชื่อเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(2), 86-98. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/article/view/243290>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อักษรเจริญทัศน์.
- สุนทร ณ รังสี. (2543). *พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร ณ รังสี. (2548). *พุทธปรัชญาเถรวาท*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Klostermaier, K. K. (2010). *A survey of hinduism* (3rd ed.). New York Press.
- Juergensmeyer, M. & Roof, W. C. (2011). *Encyclopedia of Global Religion*. Sage publications.